

застосування такого комплексу дидактичних принципів дозволить забезпечити формування полікультурної компетентності майбутніх вчителів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін

Перспективи подальших досліджень. Перспективи дослідження вбачаємо у розробці та впровадженні моделі формування полікультурної компетентності майбутніх вчителів на основі визначених теоретичних підходів та методологічних і дидактичних принципів дослідження.

Література:

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс / А. А. Андреев. – М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2003. – 264 с.
2. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2003. – 512 с.
3. Рапацевич Е. С. Современный словарь по педагогике / Е. С. Рапацевич. – М. : «Современное слово», 2001. – 928 с.
4. Забіяка І. М. Тлумачний словник сучасної української мови / І. М. Забіяка. – К. : Арій, 2007. – 463 с
5. Ширіна О. О. Взаємозв'язок загальнонародського й національного в полікультурному вихованні / О. О. Ширіна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2010. – № 16 (203). – С. 159–163.

УДК 811.111:378.147

Л. П. Бойко,

Київський Університет права НАН України, м. Київ

ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглядаються особливості формування іноземної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей з використанням інноваційно-комунікативних технологій.

Ключові слова: іноземна комунікативна компетентність, студенти немовних спеціальностей, інтерактивні методи, колективно-групове навчання, полікультурна вихованість.

В статье рассматриваются особенности формирования иноязычной коммуникативной компетентности у студентов неязыковых специальностей с использованием инновационно-коммуникативных технологий.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетентность, студенты неязыковых специальностей, интерактивные методы, коллективно-групповое обучение, поликультурная воспитанность.

This article features the formation of the foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties in teaching foreign languages at the Universities through the use of innovative communication technologies and reveals the essence, purpose, objectives and the effective use of interactive methods in teaching foreign languages.

Key words: the foreign language communicative competence, students of non-linguistic specialties, of innovative communication technologies.

Інтеграція української освіти в європейський простір, політичні, соціальні та економічні перетворення, що відбуваються в нашій країні, підписання Україною Болонської декларації, сприяли подальшому вдосконаленню системи вищої освіти в цілому і викладанню іноземних мов зокрема. Наразі виникли сприятливі умови для поглиблення міжнародного співробітництва, участі навчальних закладів, учених, науково-педагогічних працівників і студентів у проектах міжнародних організацій та співтовариств, а також обміну студентами, організації спільних проектів, забезпечення спільних підприємств висококваліфікованими фахівцями. Тому соціальне замовлення висуває нові вимоги до навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів (ВНЗ), метою яких є формування та розвиток творчої, соціально адаптованої особистості, готової до продуктивної діяльності в умовах ринкового економічного суспільства, особистості, яка вільно володіє однією або кількома мовами і здатна до взаємодії з носіями різних мов.

Проект Ради Європи «Сучасні мови» передбачає підвищення ефективності навчання іноземних мов (ІМ), зокрема, за рахунок передових методів і технологій.

У програмі з англійської мови для ВНЗ зазначено, що метою навчання ІМ у ВНЗ є оволодіння мовою як засобом комунікації, який сприяє розвитку у студентів здатності використовувати її як інструмент спілкування в умовах взаємодії у багатонаціональному й полікультурному просторі, та набуття професійно-спрямованої іноземної компетентності для успішного виконання подальшої професійної діяльності [9, с. 119].

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти визначено основні напрями професійної підготовки фахівців, що передбачають досягнення студентами немовного факультету достатнього рівня іноземної комунікативної компетенції (ІКК) у професійній сфері спілкування [3, с. 273]. Проблему формування ІКК у студентів немовних спеціальностей висвітлено у працях А. Астадур'ян, Л. Борозенець, Н. Гавриленко, О. Григоренко, М. Євдокімова, В. Зикова, Е. Комарова, Н. Кучеренко, Т. Лучкіна, Ю. Маслова, О. Метьолькіної, О. Фадейкіна та ін.; методику формування ІКК досліджували також вітчизняні та зарубіжні вчені-методисти, а саме: І. Баценко І. Берман, В. Борщовецька, В. Гнаткевич, О. Ізмайлова, Н. Катрич, Е. Мірошниченко, Ю. Пассов, Ю. Солодовнікова, О. Тарнопольський, В. Теніщева, О. Чиханцова, С. Шатілов, Р. Елліс (R. Ellis), І. Нейшн (I. Nation), Н. Шмітт (N. Schmitt), В. Віддовсон (W. Widdowson) та ін. Вчені зазначають, що ІКК є невід'ємною складовою підготовки студентів немовних спеціальностей, оскільки сприяє продуктивній взаємодії з навколишнім світом: успішному професійному становленню майбутнього фахівця. Тому перед вищою школою постала потреба пошуку і впровадження актуальних методів навчання ІМ, які сприятимуть формуванню ІКК у студентів немовних спеціальностей.

Хоча нелінгвістичні ВНЗ мають сприятливі умови для організації ефективного навчального процесу викладання іноземної мови: сучасне обладнання, навчально-методичне забезпечення і відповідну матеріальну базу, проте викладання ІМ у вищезазначених навчальних закладах має і свої особливості, оскільки ІМ не є профільним предметом і тому кількість годин, відведених навчальними програмами на вивчення цієї дисципліни, є недостатньою для досконалого опанування. Однак викладачі іноземних мов, готуючи майбутніх фахівців в різних галузях, таких як право, міжнародні відносини, медицина, інформаційні технології тощо, застосовують різні методи навчання, які в методичці отримали назву комунікативно-ділових або інтерактивних.

Термін «інтерактивні методи» ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц: «inter» (англ.) взаємо-, «act» (англ.) діяти. Інтерактивність у навчанні іноземним мовам – це здатність до взаємодії, перебування у режимі дискусії, діалогу,

гри. Відповідно інтерактивним може бути будь-який метод, під час застосування якого студент є учасником, що виконує певну дію: говорить, керує, моделює ситуацію, пише, робить нотатки, креслить, тощо, тобто він не є пасивним слухачем. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес організується на засадах постійної активної взаємодії усіх учасників процесу. Це – співнавчання, взаємонавчання, (колективне, групове, парне, навчання у режимі співпраці), де студент і викладач – рівнозначні суб'єкти процесу, які розуміють, що, чому і заради чого вони виконують ті чи інші дії, рефлектують, інсценують. Викладач виступає в ролі організатора процесу навчання або консультанта. У процесі інтерактивного навчання викладач не «замикає» весь процес на собі. Є дві необхідні умови для досягнення результату під час впровадження елементів інтерактивного навчання, це – план дій і конкретні завдання для студента і викладача, та співпраця між студентами в групі, між студентом і викладачем. Результатів у навчанні можливо досягти лише через взаємні зусилля учасників процесу навчання, за умови чіткої організації, що передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, тощо.

Інтерактивні методи сприяють інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу та: полегшують процес засвоєння програмного матеріалу; активізують навчальну діяльність студентів; формують навички аналізу інформації, творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу; сприяють вмінню формулювати власну думку, правильно її висловлювати, додавати свою точку зору, аргументувати й дискутувати; допомагають моделювати різні ситуації й збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації; навчають слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу; навчають налагоджувати конструктивні стосунки в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, шукати компроміси; допомагають знаходити раціональні шляхи розв'язання проблем, формувати навички проектної діяльності, самостійної роботи. Крім того, використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співпраці тих, хто навчає, і тих, хто навчається, вчить їх конструктивно взаємодіяти, значно підвищує мотивацію до навчання, сприяє оздоровленню психологічного клімату на занятті, створює доброзичливу атмосферу. У процесі виховання студентів науковцями виділяється таке поняття як «полікультурне виховання», критеріями якого виділяють: толерантність (розвиненість, відкритість, альтруїзм, емпатія); інтеркультурна компетенція (здатність особистості здійснювати інтеркультурну комунікацію, досягати взаєморозуміння в ситуаціях міжкультурного спілкування на основі застосування лінгвокультурологічних знань); критичне мислення (розвиненість полікультурної свідомості); мотивація прагнення особистості до самостійного набування гуманітарних знань і використання їх у власній життєдіяльності [7, с. 224].

Основу інтеркультурної компетентності складають комунікативні лінгвокультурологічні знання (комунікативна і лінгвокультурологічна компетенція). От чому предметам гуманітарного циклу, а саме іноземним мовам, що мають загальну лінгвокультурологічну змістовну лінію, надається пріоритетне значення у процесі навчання інтеркультурної комунікації, а отже підвищені полікультурної вихованості студентів [6, с. 36].

Зміна загальної мети і вимог до рівня володіння мовою привела і до зміни вимог щодо вмінь письма. Студент повинен вміти написати діловий лист відповідно до його логіко-композиційної структури, оформити ділову документацію, скласти письмове повідомлення з приводу прочитаного, написати реферат, резюме, анотацію статті тощо. Студенти повинні володіти іноземною мовою на такому рівні, щоб мати змогу одержувати з різних джерел інформацію, яку б вони могли використовувати у своїй професійній діяльності: проводити переговори, робити презентації, брати участь у дискусіях та співбесідах, укладати угоди, обробляти кореспонденцію та укладати контракти, тому найефективнішими прийомами для досягнення цієї мети є використання наступних інтерактивних методів: дискусійний (М. В. Кларін, Г. А. Китайгородська); метод рольових ігор (Г. А. Китайгородська, М. А. Арія); метод проектів (Є. С. Полат, М. Ю. Бухаркіна); використання мультимедійних (комп'ютерних) технологій.

За останні десятиріччя інформаційні технології зазнали такого глобального поширення, що зараз уже важко уявити життя сучасної людини без них. На сучасному етапі можна без особливих труднощів навести приклади використання інформаційних технологій у всіх галузях. Тому у стратегії розвитку освіти в Україні пріоритетом є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [4, с. 23].

Інформаційні технології позитивно впливають на процес навчання і виховання насамперед тому, що змінюють схему передачі знань і методи навчання. Водночас впровадження таких технологій у систему освіти в умовах становлення інформаційного суспільства ґрунтується на застосуванні комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації, тощо. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить засвоєння знань, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним.

Серед вітчизняних науковців, які розглядають питання застосування сучасних інформаційних технологій (мультимедійних) у процесі вивчення іноземних мов, слід зазначити таких: С. П. Кожушко, В. В. Корж, Н. Насонова, А. С. Нісімчук [2, с. 7]. Цікавий приклад наводять українські дослідники інтерактивного навчання О. Пометун та Л. Пироженко, які, пояснюючи методу інтерактивних технологій, звертають увагу на те, що наш мозок схожий на комп'ютер, а ми – його користувачі. Щоб комп'ютер працював, його потрібно ввімкнути. Так само потрібно «ввімкнути» і мозок студента. Коли навчання пасивне, мозок не вмикається. Комп'ютер потребує правильного програмного забезпечення, щоб інтерпретувати дані, введені в його пам'ять. Наш мозок повинен пов'язати те, що нам викладають, з тим, що ми вже знаємо і як ми думаємо. Коли навчання пасивне, він не простежує ці зв'язки і не забезпечує повноцінного засвоєння.

Нарешті, комп'ютер не може зберегти інформацію, якщо вона не оброблена і не «закріплена» за без спеціальної команди. Так само наш мозок повинен перевірити інформацію, узагальнити її, пояснити її комусь для того, щоб зберегти її в банку пам'яті. Коли навчання пасивне, мозок не зберігає те, що було представлено [5, с. 11]. Спираючись на нові технології, викладачі ІМ при виборі методики навчання опираються на можливості оптимізації навчального процесу за допомогою використання мультимедійних презентацій. Таким чином студенти навчаються: навичкам вибірково отримувати необхідну інформацію; точно її записувати іноземною мовою; оформляти короткі повідомлення; стисло викладати думку; визначати тему та основні ідеї тексту і записувати їх; письмово формулювати своє ставлення до прочитаного; оформляти пункти плану; користуватися словником і довідковою літературою. Використання мультимедійних технологій при навчанні, наприклад, писемному мовленню на заняттях зі студентами ВНЗ допомагає змінювати форму навчання на комунікативну, інтерактивну, вивчати мову не аналітично, а критично формувати здатність висловлюватися, виражати думки за рахунок умінь слухати, читати, говорити і писати, підтримувати ефективну мотивацію та зв'язок із реальним життям, виховувати та розвивати особистість студентів одночасно з процесом засвоєння нових знань, розвивати вміння самостійно здобувати знання, обробляти інформацію англійською мовою, що сприяє, у свою чергу, розвитку критичного мислення та формуван-

ню компетенції навчатися протягом життя, викликати інтерес до отримання інформаційних повідомлень та відтворення власних (так звана інформаційна прогалина – невід’ємна складова інтерактивного обміну інформацією).

Отже, використання мультимедійних технологій значно розширює та урізноманітнює програму вивчення іноземних мов, надає доступ до різноманітних автентичних матеріалів, розширює мотивацію студентів до навчання, надаючи їм можливість працювати над мовою у зручному для них темпі, що сприяє, таким чином, індивідуалізації навчання. З метою формування ІКК студентів немовних спеціальностей на заняттях з іноземних мов доцільно застосовувати такі методи навчання як імітаційні, які передбачають, як правило, навчання професійним умінням і навичкам та пов’язані з моделюванням професійної діяльності, інакше кажучи, імітуються як ситуація, так і сама професійна діяльність; неігрові, що передбачають аналіз конкретних ситуацій; вирішення ситуаційних задач; вправи на виконання індивідуальних завдань; ігрові (рольова, ділова гра). У межах нашого дослідження зупинимося на одному з найбільш ефективних інтерактивних методів навчання, який набув особливого поширення – «Кейс-стаді» (метод аналізу конкретних ситуацій). Він ґрунтується на концепції розвитку розумових здібностей студентів і спрямований на розвиток творчого мислення. «Кейсом» може стати будь-яка ситуація спілкування (в тому числі професійна ситуація), що вимагає її негайного вирішення шляхом обговорення, тобто за допомогою знання ІМ «кейси» наповнені професійним змістом і передбачають поєднання знання ІМ та професійної компетентності студентів того чи іншого напрямку підготовки.

На нашу думку метод «Кейс-стаді», що реалізується у вигляді конкретної форми, наприклад, презентації, рольової або ділової гри, круглого столу, проекту, сприяє успішній реалізації низки освітньо-виховних цілей, якими є: отримання невідомої раніше інформації; розвиток компетентності та вміння працювати з літературою; виховання відповідальності за свою роботу, удосконалення комунікативних навичок; розвитку творчих здібностей; налагодження надійних зв’язків у колективі, впевненості в собі.

Метод «кейсу» сприяє формуванню у студентів немовних спеціальностей ІКК, оскільки, по-перше, «кейси» дозволяють спиратися на міждисциплінарні зв’язки і створити наближене до реальності професійне середовище, що дозволяє поєднати навчання ІМ із використанням студентами набутих ними професійних навичок та вмінь.

По-друге, наближеність до реальних ситуацій підвищує вмотивованість студентів, дозволяючи подолати психологічні бар’єри, які виникають при відпрацюванні аналогічних мовних навичок у традиційному навчальному середовищі.

По-третє, аналіз «кейсів» вимагає від викладача певної позааудиторної та аудиторної підготовки, яка є ефективним видом навчальної діяльності. Як свідчить практика, студенти більш відповідально й творчо готуються до розбору «кейсу», виконуючи певну кількість навчальних завдань, які за традиційних умов сприймалися ними формально.

Таким чином, здійснений аналіз наукових джерел свідчить про те, що ефективність формування ІКК у студентів немовних спеціальностей та становлення їх як компетентних і конкурентоспроможних фахівців залежить від вибору методів навчання ІМ. Застосування інтерактивних методів у навчанні ІМ студентів немовних спеціальностей має ряд переваг, оскільки завдяки їм студент займають активну позицію, що передбачає не лише засвоєння знань з мови, а й сприяє навчанню професійно-орієнтованого спілкування.

Література:

1. Азарова Н. В. Використання інформаційних технологій навчання у вищих юридичних закладах освіти / Н. В. Азарова. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://intkonf.org/azarova-nv-vikoristannya-informatsiynih-tehnologiynavchannya-u-vischih-yuridichnih-zakladah-osviti/>
2. Андрущенко В. П. Стратегія освіти (За матеріалами звіту відділу філософії та прогнозування розвитку освіти Інституту вищої освіти АПН України, 2006) / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 5–9.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид. : д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколасва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Концепція стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-21 роки. – 23 с.
5. Корнеева Л. И. Современные интерактивные методы обучения в системе повышения квалификации руководящих кадров в Германии: зарубежный опыт / Л. И. Корнеева // Университетское управление: практика и анализ. – 2004. – № 4(32). – С. 78–83.
6. Кузибецкий А. Управленческая культура: лидер и его команда / А. Кузибецкий, Н. Рождественская // Народное образование. – 2001. – № 6. – С. 50–64.
7. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пирожниченко. – К. : Видавництво А.С.К, 2004. – С. 7, 11, 19, 224.
8. Портал сучасних педагогічних ресурсів: Пашивкіна К. В., Мартиненко М. Ю. Організація самостійної роботи студентів у ВНЗ засобами інформаційних технологій. [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_15/
9. Програма з англійської мови для професійного спілкування [кол. авторів Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, В. О. Іванішева та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
10. Ярова О. Б. Формування англомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей засобами електронної комунікації. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://intkonf.org/k-ped-n-yarova-ob-formuvannya-anglomovnoyi-komunikativnoi-kompetentnosti-studentiv-nemovnih-spetsialnostey-zasobami-elektronnoyi-komunikatsiyi/>

УДК 378.4.881.111.1

О. А. Брона, Р. І. Комар, Л. В. Сологуб,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

НАВЧАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Статтю присвячено питанню оволодіння студентами природничих спеціальностей фаховою термінологією в процесі вивчення англійської мови для спеціальних цілей. Визначено основні критерії вивчення лексичного матеріалу, розглянуто різні типи лексичних вправ, необхідних для поповнення та закріплення термінологічного галузевого вокабуляру майбутнього фахівця.

Ключові слова: англійська мова для спеціальних цілей, професійна компетенція, мовна компетенція, лексична компетенція, термінологія.